

Zonder Handschrift Geen Schrijven

Janneke den Nederlanden is momenteel masterstudent Onderwijswetenschappen en schreef in het kader van haar studie afgelopen jaar oktober een betoog over handschriftontwikkeling

Een mailtje van een student aan mij, docent handschriftontwikkeling. Of ik hem wilde helpen zijn handschrift te verbeteren, zodat hij zich tijdens het maken van tentamens niet meer hoefde te richten op leesbaar schrijven, maar op het formuleren van goede antwoorden. In een gesprek met hem bleek niet alleen dat zijn handschrift te wensen overliet, maar dat hij ook niet goed wist hoe hij een goede tekst moest schrijven. Omdat in geen enkele methode voor het schrijven van teksten aandacht wordt besteed aan het belang van de ontwikkeling van handschrift, heeft dit blog de stelling: goed handschriftonderwijs is een basis voor het schrijven van goede teksten.

Bij genoemde student bleek dat hij bij tentamens opschreef wat in hem opkwam. Dat was zoveel, dat hij vooraf al wist in tijdnood te komen, waardoor hij zich niet meer kon focussen op zijn handschrift. Het schrijven van een inhoudsvolle tekst stond bij hem voorop. En terecht. Het schrijven van goede teksten is essentieel voor succes op school en daarna. Samenvatten van informatie, het presenteren en verdedigen van standpunten, rapporten schrijven, en schrijven als middel om te leren, zijn noodzakelijke vaardigheden voor zowel succes als op school als in een latere baan.¹ Teksten worden geschreven om te lezen en lezers zijn geneigd de inhoud van een tekst negatiever te beoordelen wanneer deze geschreven is in een slecht handschrift. In dat geval maakt alleen al de presentatie het verschil tussen sterkere en zwakkere teksten.¹

Tijd dus voor focus op die presentatie, tijd om te focussen op handschriftonderwijs. Handschrift moet worden aangeleerd en geautomatiseerd. Dan pas wordt het een goed ontwikkeld handschrift en kan het volledig ten dienste staan aan andere vakken, bijvoorbeeld schrijven.² En daar zit de crux. Op de basisschool wordt schrijven vaak wel aangeleerd, maar vervolgens wordt er niet of niet voldoende geautomatiseerd. Met als gevolg een niet volledig geautomatiseerd en niet goed ontwikkeld handschrift. Bij het schrijven moet de aandacht dan dus verdeeld worden: zowel het handschrift als de tekst moeten aandacht krijgen en dat gaat niet. Handschrift produceren en tekst schrijven zijn twee complexe vaardigheden. Wanneer het schrijven met de hand onvoldoende ontwikkeld is, vraagt dat veel ruimte van het werkgeheugen.³ Ruimte die niet gebruikt kan worden voor het focussen op het schrijven van teksten. Aangetoond is dat het hebben van een geautomatiseerd handschrift ruimte vrij maakt in het werkgeheugen voor het schrijven van goede teksten.⁴

Iedereen die op de hoogte is van recente ontwikkelingen kan zeggen dat het niet zo'n vaart hoeft te lopen met dat overbelaste werkgeheugen. Want waarom zouden we kinderen nog leren met de hand te schrijven? Alles, en zeker het produceren van teksten, kan gedaan worden met laptop of tablet. Ook in het basisonderwijs. Deze ontwikkeling vraagt op zijn minst aandacht voor het ontwikkelen van een goede typevaardigheid.⁵ Onvoldoende typevaardigheid zal, net als onvoldoende handschriftvaardigheid, het werkgeheugen te veel belasten, met negatieve gevolgen voor de inhoud van de tekst.⁴

Maar we raken iets kwijt als we stoppen met handschriftonderwijs. Schrijven met de hand is het maken van een ander soort beweging dan typen. Schrijven met de hand trekt een meer complex 'spoor' in het geheugen, wat het genereren van nieuwe ideeën stimuleert.⁴ Schrijven met de hand leidt daarom tot rijkere, meer doordachte teksten.

Teksten zijn geloofwaardiger als ze geschreven zijn in een ontwikkeld, goed leesbaar handschrift. Een goed ontwikkeld, volledig geautomatiseerd handschrift scheidt ruimte in het brein voor andere complexe taken, zoals het schrijven van inhoudsvolle teksten. Daarmee is het belang van het ontwikkelen van het handschrift tijdens handschriftonderwijs aangetoond. De makers van schrijfmethode mogen, bij alle aanbevelingen die ze doen, meer het belang benadrukken van essentiële basisvaardigheden als handschriftontwikkeling.¹ Ik pleit voor goed handschriftonderwijs. Vak apart, waarvan andere vakken kunnen profiteren.

Referenties

- ¹Graham, S., Harris, K. R., & Santangelo, T. (2015). Research-based writing practices and the common core. *The Elementary School Journal*, *115*(4), 498-522. doi:10.1086/681964
- ²Dunphy, B. C., & Williamson, S. L. (2004). In pursuit of expertise. Toward an educational model for expertise development. *Advances in Health Sciences Education*, *9*(2), 107-127. doi:10.1023/B:AHSE.0000027436.17220.9c
- ³Connelly, V., Dockrell, J. E., & Barnett, J. (2005). The slow handwriting of undergraduate students constrains overall performance in exam essays. *Educational Psychology*, *25*(1), 99-107. doi:10.1080/0144341042000294912
- ⁴Mueller, P. A., & Oppenheimer, D. M. (2014). The pen is mightier than the keyboard. Advantages of longhand over laptop note taking. *Psychological Science*. doi:10.1177/0956797614524581
- ⁵Van der Meijden, H. V. D., & Tesselhof, M. (2015). Met blind typen beter spellen en stellen op de computer. *Levende Talen Tijdschrift*, *16*(4), 3-15.

Artikel verschenen in De Letter, jaargang 108, februari 2017